

етерифікації, а третій – це виробництво біодизельного пального з олії, його зберігання та відвантаження замовнику.

Реакція етерифікації проходить під впливом каталізатора при додаванні метанолу. Олія етерифікується метанолом у метилові ефіри з утворенням гліцерину, що є цінним продуктом для харчової, фармацевтичної та косметичної галузей промисловості. Ріпакове дизпаливо перемішують із традиційним дизельним паливом і додають спеціальні присадки для стабілізації його якості.

Водночас при одержанні олії як побічний продукт утворюється макуха (шрот), яка є цінним кормом для всіх видів тварин.

Витрати на вирощування та збирання ріпаку становить 525 грн. за тону насіння, при цьому собівартість біодизельного палива не перевищує 1,75 грн/л., що значно нижче ринкової вартості дизельного пального в Україні.

Література

1. Енергетична стратегія України на період до 2030 року / Розпорядження Кабінету Міністрів України № 145 - р від 15.03.2006 р.
2. Перспективи енергозбереження України в контексті світових тенденцій / За ред. А.І. Шевцова. – Дніпропетровськ.: 2008. – 208 с.
3. Енергетична безпека України: оцінка та напрямки забезпечення / За ред. Ю.В. Продана, Б.С. Сточноя. – К.: КНТУУ “КПІ”. 2008. – 282 с.
4. Ковалко М., Ковалко О. Розвинута енергетика – основи національної безпеки України. – К.: Бізнес поліграф. 2009. – 164 с.
5. Закон України “Про енергозбереження”. Від 01.07.1994 р. № 74/94-ВР.

Максим Кропивко

Національний науковий центр
«Інститут аграрної економіки», м. Київ

СЕЛЯНСЬКІ ГОСПОДАРСТВА СВІТУ: ІНСТИТУЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Діяльність селянських господарств, заснованих на сімейній формі господарювання, відіграє вагомую роль у забезпеченні сільськогосподарською продукцією усіх без виключення країн світу. Проведені дослідження дозволяють стверджувати, що розвиток форм селянських господарств пов'язаний як з внутрішніми, так і зовнішніми процесами, які протікають у суспільстві та впливають на розвиток країни.

Так незважаючи на багаточисельність організаційно-правових форм, що здійснюють виробництво сільськогосподарської продукції, залежно від рівня

товарності і матеріально-технічної оснащеності їх можна поділити на три основні групи, а саме:

- споживче та напівтоварне господарство, засноване на ручній праці із незначним використанням живої тяглової сили;
- товарне і напівтоварне господарство, яке використовує ручну працю і живу тяглову силу;
- товарне господарство, яке застосовує сучасні технічні засоби та наукоємні технології виробництва [1].

Так до першої групи відносяться господарства з общинними і родово-племінними відносинами. Такі господарства поширені в тропічних областях Азії, Африки та Південної Америки.

До другої групи відносяться товарні і напівтоварні господарства, які переважно займаються спеціалізованим і багатогалузевим виробництвом з різною матеріально-технічною оснащеністю. Такі господарства поширені в у більшості країн Східної Європи та СНД, а також деяких країнах Східної Азії та на Кубі. При цьому дослідники стверджують, що у цій групі селянські господарства різняться за критеріями інтенсивної ведення господарювання Так селянські господарства які провадять екстенсивне землеробство та пасовищне тваринництво належать до Республіки Казахстан і Монголії, а також північної частини Російської Федерації. Інтенсивне ж землеробство і тваринництво провадять селянські господарства України, більшої частини Російської Федерації, Білорусії, Чехії, Угорщини, Китаю та Куби [1].

Дослідження науковців і спеціалістів ФАО доводять, що основними факторами які впливають на вибір і розвиток будь-якої організаційно-правової форми, заснованої на сімейно-трудовах відносинах, є законодавство і політичні фактори які впливають на реалізацію земельної реформи даної країни [2, с. 4-5].

Такий висновок підтверджується проведеними дослідженнями економіко-правового середовища найбільш наближених до умов України республік колишнього СРСР, а саме Російської Федерації, Республіки Білорусь та Республіки Казахстан.

Відповідно до Федерального закону Російської Федерації «О крестьянском (фермерском) хозяйстве» до такого господарства відносяться об'єднання громадян, пов'язаних спорідненістю і (або) властивістю, що мають у спільній власності майно і спільно здійснюють виробничу та іншу господарську діяльність (виробництво, переробку, зберігання, транспортування та реалізацію сільськогосподарської продукції), засновану на їхній особистій участі [3]. При цьому фермерське господарство у цій країні здійснює підприємницьку діяльність без утворення юридичної особи.

На відміну від селянського (фермерського) господарства особисте підсобне господарство у Російській Федерації ведеться з метою задоволення власних

потреб сім'ї у продовольстві, товарний характер має лише частина їхньої продукції, але і в цьому випадку отримані доходи спрямовуються не на комерційні цілі, а на особисте (сімейне) споживання [4]. При цьому, відповідно до Федерального закону Російської федерації "О личном подсобном хозяйстве", особисте підсобне господарство провадиться громадянином або громадянином і спільно проживаючими з ним і (або) спільно здійснюючими з ним ведення особистого підсобного господарства членами його сім'ї, з метою задоволення особистих потреб на земельній ділянці, наданій і (або) придбаній для ведення особистого підсобного господарства [4]. Окрім того, відміна цієї форми господарювання від селянського (фермерського) господарства полягає у правових відносинах на земельні ділянки. Так члени особистого підсобного господарства можуть обробляти земельні ділянки, що не лише належать їм на правах приватної власності, а й використовувати землі, які є власністю суб'єкта федерації.

Особливості діяльності фермерських господарств Республіки Білорусь полягають, насамперед, у площі земельних ділянок, які можуть використовуватися цими господарствами. Так, відповідно до Указу Президента Республіки Білорусь від 3 березня 1998 № 95 "Про заходи щодо розвитку селянських (фермерських) господарств та посилення їх державної підтримки", розмір земельних ділянок, наданих для ведення селянського господарства фермерськими Республіки Білорусь має складати не більше 100 га [5].

Відповідно й організаційно-економічні умови функціонування особистих підсобних господарств, заснованих на сімейній формі господарювання у Республіці Білорусь, також мають суттєві відмінності з економіко-правовим відносинами України та Російської Федерації. Так, відповідно до чинного законодавства Республіки Білорусь, члени господарств населення не мають права власності на житловий будинок, що споруджений на земельній ділянці особистого підсобного господарства, а також діяльність членів таких господарств не визначається як сімейно-трудова, а отже й реалізація виробленої продукції оподатковується, згідно законодавства даної країни [5]. Окрім того усі земельні ресурси знаходяться у державній власності цієї країни, а отже у результаті невизначеності юридичного статусу, члени особистих підсобних господарств мають суттєвий фактор невизначеності, що у свою чергу, не дозволяє їм провадити ефективну підприємницьку діяльність.

Досить цікавий шлях розвитку селянських господарств у Республіці Казахстан. Так, незважаючи на вагому роль господарств населення у виробництві сільськогосподарської продукції, насамперед тваринницької, у цій країні окремо не виділяється така організаційно-правова форма як особисте селянське чи особисте підсобне господарство. Відповідно до Закону Республіки Казахстан «О крестьянском или фермерском хозяйстве» № 214-І від 31.03.1998

р. селянським або фермерським господарством визнається трудове об'єднання осіб, в якому здійснення індивідуального підприємництва нерозривно пов'язане з використанням земель сільськогосподарського призначення для виробництва сільськогосподарської продукції, а також з переробкою та збутом цієї продукції.

При цьому членами селянського або фермерського господарства є подружжя, близькі родичі (батьки, діти, усиновителі, усиновлені, повнорідні та неповнорідні брати і сестри, дідусі, бабусі, онуки) та інші особи, які спільно ведуть спільне господарство [6]. Окрім того відповідно Закону Республіки Казахстан «О крестьянском или фермерском хозяйстве» ці господарства можуть виступати у формах:

- селянського господарства, в якому підприємницька діяльність здійснюється у формі сімейного підприємництва, заснованого на базі спільної сумісної власності;

- фермерського господарства, заснованого на здійснення особистого підприємництва;

- фермерського господарства, організованого у формі простого товариства на базі спільної часткової власності на основі договору про спільну діяльність.

При цьому, практика діяльності селянських господарств цієї країни свідчить, що незважаючи на юридичне віднесення цієї організаційно-правової форми до підприємницької діяльності, реально ці селянські господарства провадять свою господарську діяльність аналогічно до особистих селянських господарств України.

Дослідження свідчать, що єдиною відмінністю діяльності селянських господарств Республіки Казахстан від ОСГ України або ЛПХ Росії чи Республіки Білорусь є, насамперед, їхня спеціалізація на вирощуванні тваринницької продукції, адже майже 80 % усього сукупного стада тварин Республіки Казахстан розміщується у селянських господарствах [50].

У той же час законодавство Республіки Казахстан найбільш повно відповідає критеріям Європейського Союзу та англо-американський регіону щодо форм господарювання на селі [1].

Отже, практично основна відмінність ОСГ України від сімейних форм господарювання розповсюджених у світі, зокрема й країнах ЄС, полягає у наданні ОСГ статусу неприбуткої діяльності, а отже й неоподаткування їхньої діяльності податком на прибуток чи доход. Це, перш за все, зумовлено специфічними особливостями у пострадянських країнах щодо менталітету сільських жителів і відсутністю пропозиції на ринку праці, що призвело до надання членам ОСГ статусу самозайнятих осіб. Окрім того, невеликі обсяги отриманих доходів не дозволяють членам ОСГ застосовувати новітню техніку і

технології щодо сільськогосподарського виробництва і, як наслідок, змушені провадити екстенсивний шлях розвитку їхніх господарств.

Література

1. Типы сельского хозяйства мира. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://ekonomgeo.ru/Booc/book45.php>.
2. Семейные ермерские хозяйства и роль гражданского общества. Материалы региональной конференции для Европы. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.fao.org/docrep/meeting/030/mj624r.pdf>.
3. Федеральный закон Российской Федерации «О крестьянском (фермерском) хозяйстве» № 74-ФЗ от 11 июня 2003 г. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://base.consultant.ru/cons/cgi/online.cgi?req=doc;base=LAW;n=168304;fld=134;dst=1000000001,0;rnd=0.9945675878823798>.
4. Комментарии к Федеральному закону от 07.07.2003 № 112-ФЗ "О личном подсобном хозяйстве". [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.valnet.ru/m7-143.phtml>
5. Правовое положение крестьянских (фермерских) хозяйств. [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://studopedia.org/9-110668.html>.
6. Закон Республики Казахстан «О крестьянском или фермерском хозяйстве» № 214-І от 31 марта 1998 года. [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=1009109.

Ірина Ксьонжик

Миколаївський національний аграрний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Наміри аграрних підприємств щодо отримання найбільших вигод призвели до усвідомлення важливості бухгалтерського обліку і можливості його впливу на результати фінансово-господарської діяльності. Резерви даних можливостей закладені в документі, що затверджується самим підприємством – Положенні про облікову політику, оскільки його виважені положення впливають на визначення витрат та доходів, формування фінансових результатів і розмір податків, що сплачуються.

Проблема розробки облікової політики особливо актуальна для сільськогосподарських підприємств, що обумовлено не тільки специфікою галузі, але і складністю становлення управлінського обліку у них [1].

Облікова політика для цілей управлінського обліку сільськогосподарської організації – сукупність способів ведення управлінського обліку (обліку та